

Pe drumul căutărilor

Aceste note de lectură vin cu întârziere deoarece numai spre sfârșitul anului 2009 am intrat în posesia cărții lui Ioan Suci Moişa, **Nepoata din Lleida**, Ed. Ardealul, Tg. Mureş, 2007.

Problematica romanului extrasă din contemporaneitate, destul de complexă, e din păcate cam nesigur cristalizată. Intriga, avînd în centru viața unui cuplu aflat într-o lume agresivă, își dorește să illustreze niște idei socio-morale și metafizice. Toate temele și motivele din care se încheagă problematica romanului gravitează în jurul coliziunii dintre logos și concretul “cu pumnul osos”, dintre spirit și instinct. Cînd spiritul “cade cu nasul între țîțe” și “jubilează între craci”, iar “miasma i se pare parfum de crin” atunci ființa, societatea, lumea se află în pericol și s-ar putea ca atunci nici ruga, nici căința, nici altceva să nu mai poată aduce salvarea. Cam acesta ar fi înțelesul “poveștii” lui Doru, eroul romanului.

Construcția romanului este destul de surprinzătoare și pînă la un punct bine încheată. “Povestea” despre Doru începe cu un moment ambiguu, o stare între veghe și visare, la timp de seară. Totul e împachetat într-un ambalaj polițist. Început în manieră polițistă, romanul se termină în plin onirism.

Personajul narațiunii este “profesorul” Doru (nume cu rezonanță simbolică), o ființă dilematică a cărei trăsătură esențială este inapetența pentru viața practică. Fire destul de complicată sau mai degrabă nebuloasă ca și epoca de tranziție în care trăiește, Doru are în schimb înclinații spre observație și meditație pe care le exersează asupra diferitelor situații și medii prin care trece ca un picaro. Întreaga lui biografie socială și morală se arcuiește între două povești de iubire puse într-o relație de opoziție. Prima cea dintre Doru și Natalia este una dramatică rămasă la stadiul de erotism, neîmplinită, pe de-o parte, din cauza imprevizibilității (surprizelor) psihismului abisal, iar de cealaltă parte, din cauza condițiilor specifice tranziției. Cealaltă iubire, cea dintre Doru și Natașa consumată în Spania, un decor exotic în raport cu cel autohton, e plină de poezie cu deschidere spre absolut. Finalul e dureros. Natașa moare din cauza unei boli tocmai cînd iubirea celor doi începe să-și arate superlativul. Iubirea dintre Doru și Natașa este un cîntec al vieții.

Eroul romanului trăiește cu un picior în realitate, iar cu celălalt în imaginar. Sunt trei secvențe narative în care prin imaginație personajul se sustrage realității, dar nu fără să lanseze prin “visurile” sale săgeți la adresa realității: secvența în care se visează redactor la un ziar important; secvența cu prăbușirea avionului ce-l duce spre Spania, în plină junglă, în mijlocul unei populații primitive. Ultima secvență este pe de-a întregul onirică. În ultimile clipe ale vieții, Doru se vede în paradisul Azurienilor. Aici se reîntîlnește cu Natașa și-și vor continua iubirea.

Între romanul social, cel erotic și oniric nu totdeauna se realizează unitatea necesară.

Reîntors acasă, lui Doru lumea îi apare mult mai urîță și decăzută decît cea de dinaintea plecării în străinătate. Nu întîmplător un capitol e intitulat “Coborîrea în instinct”. În capitolele “Coborîrea în instinct”, “Filosofia nebunului”, “Schimbarea la față” autorul nareză ultima parte din existența lui Doru. Reîntors în țară, sub o identitate enigmatică, se stabilește într-un sat cu speranța că se va izola de “lumea dezlănțuită și nebună”. Iluzie. Asistă la întîmplări bizare ce vizează patologicul, are parte de “pretenia” nebunului satului, Deju, mai are două aventuri erotice (una cu o “femeie de la oraș” și una cu tînăra fiică a viceprimarului). Întîmplarea cu bătrîna violată e pretext pentru a deschide un fir epic despre viața familiei bătrînei și a satului din perioada anterioară și posterioară “trăsnetului roșu” pînă în prezent. Unele imagini și abuzul de scene erotice, mai ales că sunt descrise prin ochii smintitului Deju, duc textul spre naturalism. În final “profesorul” e găsit de ultima lui iubită mort în grădină, ucis. Ultimul capitol “Azurienii”, îl prezintă pe Doru, de fapt sufletul lui, în lumea de dincolo unde se va întîlni cu Natașa (cu sufletul ei). Cele două identități își reiau iubirea din viața lor pămînteană. Din perspectiva onirismului și a deschiderii metafizice acestea sunt cele mai bune pagini ale romanului, cu o singură obiecție: iubirea care unește cele două identități e descrisă prea în stil pămîntean!

Menționam mai înainte fragilitatea unității narative dintre realitatea socio-morală și logosul meditativ. Ilustrativ este capitolul “Anul șapte” în care se amalgamează panfletul cu relatarea jurnalieră și cu reflecția filosofică. Intenția parabolică se pierde pe drum. “Ironia mustăcită” nu e

suficientă pentru realizarea unității narative și stilistice. Aceste pagini (mai sunt și altele) se vor o radiografie a societății postdecembriste. În intenția aceasta se înscrie și episodul cu tânăra pereche de amorezi, Pitiu – Angela. Iubirea lor, în cea mai mare parte, se consumă epistolar. Secvența are un tîlc: minciuna din epistole este o cosmetizare a realității indusă personajelor de starea societății. Dimensiunea socială a romanului e vizibilă fiind orientată spre aspecte emblematice, dar nu e realizată proporțional cu planul propus.

Autorul **Nepoatei din Lleida** e un prozator înzestrat: știe să creeze un cadru social necesar personajelor diverse ca tipologie; are spirit de observație și un anume simț narativ-constructiv (“naveta” între lumea reală și cea imaginară); investigarea spațiului oniric. La aceste observații de constatare adăugăm una critică: scriitorul suferă de ticuri verbal-narative fără nici o relevanță nici în planul construcției, nici în cel al semnificațiilor. Sintagme precum: “Totuși, totuși, totuși”, “să vedem, să vedem”, “ar trebui contabilizate” sunt de-a dreptul supărătoare.

O regîndire și o rescriere a textului îl pot duce pe autor spre o realizare majoră fiind un prozator cu reale înzestrări, de la care așteptăm mai mult decît ne-a oferit pînă acum.

Mediaș, ianuarie 2010

Ionel Popa